НОВІ УКРАЇНОЗНАВЧІ ПРАЦІ СПІВРОБІТНИКІВ НДІУ МОН УКРАЇНИ

Ольга ЛЄБЄДЄВА,
молодший науковий співробітник відділу української етнології НДІУ

Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України під керівництвом академіка, професора Петра Кононенка успішно виходить на чільні позиції у вітчизняному науковому та освітянському просторі.

Яскравим доказом цього є продуктивне виконання науковцями інституту таких важливих держбюджетних тем як:

1. Українознавство у системі освіти, науки, культури, державотворення (аспекти: 1) глобалізація і проблеми української національно-державної ідентичності; 2) особливості розвитку національної культури в різних соціокультурних середовищах; 3) мова як головний чинник національної самоідентифікації).

2. Розробка принципів наукового суспільно-політичного, культурно-мистецького, релігійно-філософського, педагогічного видання праць з українознавства для вчених, педагогів середньої і вищої школи (на прикладі журналу "Українознавство").

3. Дослідження етнічної історії українського народу та науково-методичне забезпечення вивчення її у середній та вищій школі.

4. Джерельні та історіософські засади українознавства як науки та навчальної дисципліни.

5. Українська культура у сфері українознавства.

6. Екологічне виховання, народне оздоровлення, традиційне харчування в українознавчій концепції національного здоров'я.

7. Національна ідея як внутрішня сутність і самовираження українського народу.

За роки свого існування (а в січні 2006 р. йому виповниться 14 років) Інститут українознавства завжди намагався бути послідовним прихильником Української самостійної соборної держави та Української національної ідеї. Як його незмінний директор Петро Кононенко, так і кожен співробітник інституту спільними зусиллями спонукали політичну, бізнесову, інтелектуальну еліту й простих "маленьких", як полюбляє говорити наш президент Віктор Ющенко, громадян до активної співпраці в ім'я України та її європейського майбуття. Кожна публікація, стаття, книга, монографія є не тільки віддзеркаленням наукових досягнень співробітників НДІУ і не тільки механічною екстраполяцією розумового інтелекту українознавців на паперові носії інформації, а, на наш погляд, – інтелектуальними цеглинами, за допомогою яких сучасні й майбутні громадяни Української держави побудують європейську, демократичну, багату та вільну країну під такою поетичною, мелодійною, романтичною й разом із тим козацько-гордовитою назвою – Україна!

А тепер ми представляємо на розсуд шановних читачів журналу "Українознавство" коротку аналітичну й образно-смислову інформацію про нові наукові друковані видання співробітників НДІУ МОН України.

Кононенко П. П., Пономаренко А. Ю. Українознавство: Конспект лекцій – К.: МАУП, 2005. – 392 с.

Пропоноване видання підготовлене згідно з навчальною програмою дисципліни "українознавство", містить лекційний матеріал з усіх концентрів українознавства, рекомендовану літературу до тем, коротку хрестоматію до вивчення курсу. У цій книзі авторами, на основі величезного вітчизняного та зарубіжного матеріалу, здійснено цілісне дослідження космічно-всепланетарних феноменів "Україна", "українці", "світове українство". Від праджерел і праепох до сучасності – такі сфери висвітлення найважливіших концентрів українознавства: Україна – етнос, природа (екологія), мова, історія (уроки), нація, держава, культура, мистецтво, релігія, філософія, Україна у міжнародних відносинах, ментальність, доля, історична місія.

Українська література: Хрестоматія для учнів 10-11 кл. загальноосвітніх навч. закл. / За ред. П.П. Кононенка, Є.В. Федоренка. – К.: Міленіум, 2005. – 1264 с.

Хрестоматія містить практично всі твори, затверджені новою програмою з української літератури для 10-11 класу. Особливістю видання є те, що крім художніх творів, подаються біографічні довідки про письменників, критичні та естетичні статті, які допоможуть учителю в організації навчального процесу. У хрестоматії репрезентується українська література всіх напрямків, яка розглядається як єдиний організм, незважаючи на те, що творилася вона українськими митцями в різних країнах, на різних континентах.

Кононенко П.П. Національна ідея, націоналізм: Монографія. – К.: Міленіум, 2005. – 358 с.

Дослідження відомого вченого – академіка, лауреата Міжнародної премії імені Й.Г. Гердера присвячено одній з найголовніших проблем, яка аналізується і висвітлюється упродовж багатьох

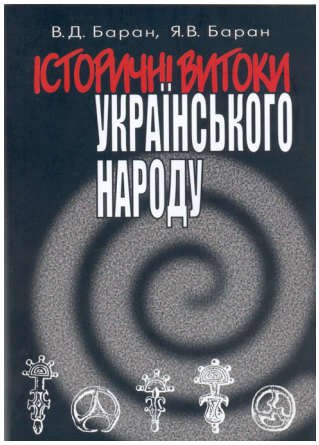
століть і все ж лишається в центрі як наукових, так і політичних дискусій. Особливо гострою вона поставала і є в Україні. На основі історичного процесу цивілізаційно-культурного розвитку, залучаючи найширший український та загальноєвропейський матеріал, автор висвітлює зародження й розвиток націй, причини й наслідки втілення в життя національної ідеї та різних течій націоналізму, найперше – в історії України. Адресується дослідження тим, хто цікавиться українознавством як наукою про Україну та світове українство в усій часопросторовій парадигмі та перспективі їх розвитку.

Ярошинський О.Б. Волинь у роки Української національної революції середини XVII ст. – К.: Видавничий дім "Стилос", 2005. – 460 с.; 3 карти.

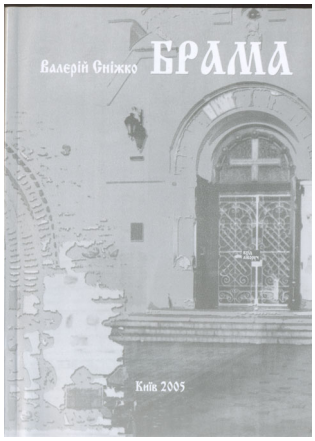
У книзі на основі аналізу комплексу наявних історичних джерел та історіографічних здобутків досліджено історію Волині в період національно-визвольної та антифеодальної боротьби її жителів – складової частини Української національної революції середини XVII ст. Автором проаналізовано зв'язок активної участі волинян у визвольних процесах із політичними, економічними, соціальними й національно-релігійними передумовами та загальноукраїнським національним рухом. Досліджено хід, основні етапи, зміст, характерні особливості, організаційні форми, озброєння, характер і наслідки визвольної боротьби 1648-1652 рр. у Волинському воєводстві та перебіг подій на Волині у 1653-1659 рр.

Баран В.Д., Баран Я.В. Історичні витоки українського народу. – К.: Генеза, 2005. – 208 с.

У книжці висвітлюються складні проблеми слов'янської етногенези і походження українського та інших східнослов'янських народів. Особливу увагу приділено розвитку етнокультурних і соціальних процесів, Великому розселенню слов'ян, що привело до зародження у ранньому середньовіччі всіх слов'янських народів. Важливе місце займають питання утворення Києво-Руської держави і критика концепції "давньоруської народності". У книжці вміщено завдання та запитання, що можуть бути використані у навчальній практиці.

Сніжко В.В. Брама. – К.: Міленіум, 2005. – 386 с.

Ця праця є осмисленим продовженням попередніх праць Валерія Сніжка ("Психоетнічне довкілля України", "Нариси з психоетнічної екології України", "Ідеологія Терену"). Вона висвітлює різноманітні за своїм виникненням гіпотези, проте усі вони присвячені проблемі походження українського народу, його становленню та зміні суспільно-історичних стереотипів, "подарованих" Україні її минулим.

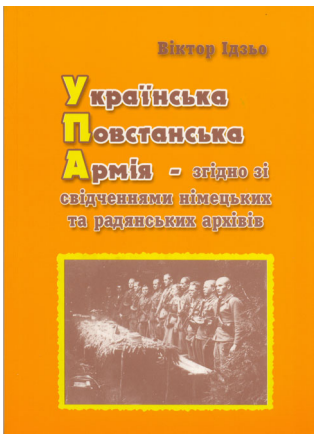
Кононенко М.П. Постаті. – К.: Міленіум, 2005. – 325 с.

Книга, яка пропонується читачеві, є унікальною: вона знайомить із постатями маловідомими, а то й зовсім невідомими, із тими українцями, якими маємо пишатися і, взагалі, знати про них. Автор так розкриває "секрети своєї творчості": "У міру того, як приходили до мене в гості Українські Постаті, я брав інтерв"ю, слухав, намагаючись почути, і писав у такій послідовності, як ми зустрічались. Постаті будуть раді (і ви з ними) вашій зустрічі, ще більше будете радіти ви, переповідаючи нашу українську правдиву історію, знання про Україну, – наше "українолюбство-українознавство". Це ґрунтовне дослідження біографій українських учених, політичних і громадських діячів, письменників, подій розраховане на всіх, для кого найдорожчими є Україна та її правдива історія, знання імен, які свідчать про невичерпний творчо-інтелектуальний, духовний потенціал української нації.

Ідзьо В.С. Українська Повстанська Армія – згідно зі свідченнями німецьких та радянських архівів. Монографія. – Львів: СПОЛОМ, 2005. – 208 с.

Монографія відображає точку зору відомого українського історика стосовно національно-визвольної боротьби української інтелігенції, українського народу у 30-50-х роках XX ст., базується на глибокому аналізі документальних джерел із московських архівів, більшість з яких апробується вперше. До монографії увійшли

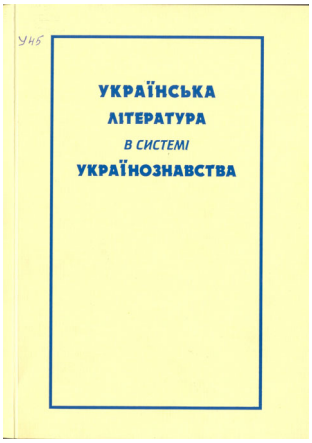
копії архівних, цілком таємних документів Державного комітету оборони колишнього СРСР і Головного архіву Російської Федерації, котрі вперше публікуються після розсекречення за терміном давності.

Мова в системі українознавства: Дидактичний матеріал для слухачів курсів підвищення кваліфікації працівників галузі освіти / Укл. А.Ю. Пономаренко, П.П. Кононенко, С.Я. Єрмоленко, С.В. Костянтинова, С.А. Яременко. – К.: Міленіум, 2005. – 142 с.

Дидактичний матеріал є частиною навчально-методичного комплексу для слухачів курсів підвищення кваліфікації. Курс "Мова в системі українознавства", розгортаючись у площині універсально багатої, симфонічно гармонійної мови, покликаний формувати ідеал українознавця як фахівця, здатного поєднати інтелект, духовність та багатовимірність мовоукраїнознавчої інформації, відтак прагматичний і світоглядний аспекти мовної освіти.

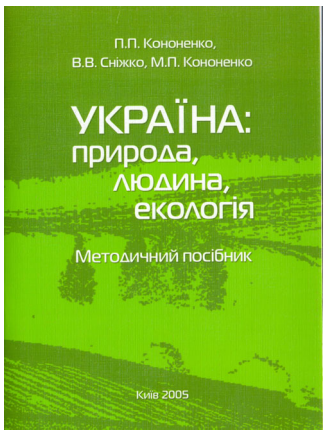
Українська література в системі українознавства: Посібник / Укл.: Денисюк С. П., Кононенко П. П., – К.: НДІУ, 2005. – 248 с.

Посібник розроблений за навчальною програмою курсу "Українознавство" (концентр "Література як українознавство") для студентів очної, заочної та дистанційної форми навчання, аспірантів, докторантів, слухачів курсів (факультету) підвищення кваліфікації з українознавства. Посібник складається з двох розділів: І. Традиції українознавчого осмислення літератури; ІІ. Українознавство на сучасному етапі.

Кононенко П.П., Сніжно В.В., Кононенко М.П. Україна: природа, людина, екологія. Методичний посібник. – К.: Міленіум, 2005. – 98 с.

Методичний посібник розроблено за навчальною програмою курсу "Українознавство" (концентр "Україна-природа"). Розрахований на слухачів курсів підвищення кваліфікації з українознавства, вчителів середніх шкіл, а також тих, хто хоче познайомитись із певними природознавчими питаннями, якими займається сучасне українознавство.

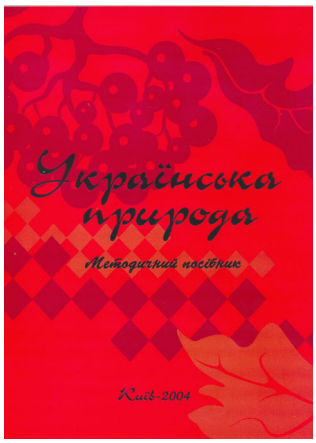

Українська мова – моя мова. З творів-роздумів київських школярів і студентів / Укл. Крижанівська В.П. – К.: Міленіум, 2005. – 64 с.

В антології творів-роздумів київських школярів і студентів зібрані уривки з робіт учнів загальноосвітніх навчальних закладів столиці, що були написані під час присвяченого десятиріччю незалежності України загальноміського уроку "Я і українська мова", проведеного за ініціативою Головного управління освіти і науки Київської міської державної адміністрації у травні 2001 року, та твори-роздуми тих самих авторів (частина з них сьогодні – студенти вищих навчальних закладів Києва), написаних через п'ять років за ініціативою Науково-дослідного інституту українознавства МОН України.

Сніжко В.В, Кухарчук С.В., Кононенко М. П., Кононенко П.П. Українська природа: Методичний посібник / – К.: Міленіум, 2004. – 342 с.

Методичний посібник розрахований на вчителів, працівників системи підвищення кваліфікації, педагогічних працівників. Базовим матеріалом посібника слугували авторські роздуми про проведення уроків учителя початкових класів Вишгородської спеціалізованої школи "Сузір'я" Кухарчук С.В. у відповідності із "Програмою" з українознавства для 1-12 класів середньої загальноосвітньої школи". Матеріал підібрано таким чином, щоб розповісти про довкілля у відповідності із рівнем сприйняття дітей, але і з урахуванням того, що їм, познайомившись із текстом, допоможуть вдома батьки і в класі – вчитель. Головна мета посібника – навчити дитину любити Природу вза-

галі і з великою гордістю та пошаною ставитися до свого національного українського довкілля, а через нього і до Батьківщини. Завдання – виховання кмітливих інтелектуалів, патріотів своєї Української Держави.

Фігурний Ю.С. Історичні витоки українського лицарства: Нариси про зародження і розвиток козацької традиційної культури та національне військове мистецтво в українознавчому вимірі. – К.: Видавничий дім "Стилос", 2004. – 308 с.

Книга знайомить читачів з історичними витоками українського лицарства – козацтва. Автор досліджує проблему зародження і розвитку козацької традиційної культури та національне військове мистецтво в українознавчому вимірі. У книзі розглядаються стародавні елементи ко-

зацького культурного комплексу, які пов'язують його з мілітарною культурною традицією багатьох індоєвропейських народів. Окремі нариси присвячені вишколу молодих воїнів, культу воїнів-звірів, культам коня та меча-шаблі, кобзарям, символіці червоного кольору, особливому ставленню воїна до жінки, а також побратимству, лицарському кодексу, впливу козацької культури на українське державотворення та правотворення.